

Л. Дем'яненко,
стар. наук. співроб. інформаційно-аналітичного відділу ФПУ,
канд. філол. наук

ДЕРЖБЮДЖЕТ УКРАЇНИ 2026: НА ЩО РОЗРАХОВУВАТИ УКРАЇНЦЯМ У НОВОМУ РОЦІ?

Опубліковано: Дем'яненко Л. Держбюджет України 2026: на що розраховувати українцям у новому році? // Діяльність Президента України в умовах російсько-української війни. 2025. Випуск 23 (171). С. 74-70.

15 вересня уряд ухвалив проєкт державного бюджету України на 2026 рік і передав його на розгляд Верховної Ради. Видатки держбюджету передбачені на рівні 4,8 трлн гривень, доходи – 2,8 трлн грн. Дефіцит бюджету прогнозується на рівні до 18,4 % від ВВП. Потреба у зовнішньому фінансуванні становитиме 2,79 трлн грн.

Проєкт державного бюджету на 2026 рік виглядає найбільш контраверсійно за усі роки великої війни, хоча і бюджет виглядає, на перший погляд, таким, що зберігає попередню концепцію, тобто пріоритетним залишається максимально ефективний розподіл ресурсів на забезпечення обороноздатності та стійкості держави, водночас підтримується рівновага між соціальними та економічними цілями.

Спостерігається, що найбільше дискусій викликає збільшення видатків на цивільні потреби на фоні збереження витрат на оборону на рівні 2025-го року, а також нестачі ще в цьому році – €300 млрд на оборону. Попри закладений резерв €200 млрд, ключовий напрям оборони на наступний рік недофінансований (cost.ua).

Голова бюджетного комітету Ради Роксолана Підласа під час виступу у залі парламенту напередодні повідомила, що народні депутати подали рекордну за останні 19 років кількість правок до проєкту бюджету – 3339.

«За попередньою оцінкою, для врахування поданих поправок необхідно загалом додаткові 7 трлн гривень – це ще півтора бюджети на наступний рік. Багато пропозицій не відповідають регламентним вимогам. У результаті засідань бюджетного комітету ми запропонували врахувати 63 пропозиції», – повідомила вона (unian.ua).

Слід зазначити, що з цих 63 рекомендованих правок нардепи відхилили 16. Зокрема, було відкинуто правки про виділення додаткових коштів на вакцини для тварин; Український гідрометеорологічний центр, для централізованої закупівельної організації Агентства відновлення; гранти для

будівництва овочесховищ тощо. Також депутати не проголосували за переспрямування коштів на політичні партії на забезпечення ЗСУ.

Голова бюджетного комітету Підласа вказала, що профільний комітет пропонує уряду до другого читання розглянути можливість збільшити видатки на оборону, зокрема, на зброю для ЗСУ, на забезпечення підрозділу «Альфа» СБУ та Служби зовнішньої розвідки.

Також пропонується розглянути можливість підвищити зарплати вчителям закладів середньої освіти та викладачам вишів. І ці рекомендації бюджетного комітету депутати підтримали. «У сфері освіти комітет доручив уряду розробити нову модель оплати праці педагогів середньої школи, аби вчителі реально відчували підвищення зарплат на 50 %, а також підвищити з 1 січня 2026 року рівень оплати праці викладачів закладів вищої освіти», – сказала Підласа.

Крім цього, за її словами, бюджетний комітет запропонував доручити уряду передбачити додаткові кошти на закупівлю ліків для хворих на рідкісні захворювання до тих 15 млрд грн, які вже закладено у проєкті (unian.ua).

Деякі економісти оцінюють бюджет критично. Зокрема, фінансовий аналітик Олексій Куш під час дискусії «Про що свідчить аналіз показників проєкту Державного бюджету на наступний рік» висловив думку, що «Бюджет зараз називають соціальним і військовим, бо основу складають соціальні видатки і видатки на безпеку й оборону. Але я б назвав його «бюджетом можливих виборів» чи «бюджетом можливої економічної катастрофи». Тут питання в тому, яка буде черговість – спочатку економічна катастрофа, а потім вибори, чи спочатку вибори, а потім економічна катастрофа», – сказав Олексій Куш (unian.ua).

При цьому, концептуальна основа бюджету залишається незмінною – основний акцент зроблено на максимальному спрямуванні ресурсів для забезпечення обороноздатності та стійкості держави, із паралельним дотриманням балансу між соціальними та економічними пріоритетами. З урахуванням висновків і пропозицій Верховної Ради, прийнятих за результатами першого читання, 5 листопада Кабінет Міністрів України схвалив доопрацьований проєкт Закону «Про Державний бюджет України на 2026 рік». Тому, проєкт, що внесений до другого читання у Верховній Раді і який буде проголосований у другій половині листопада цього року (друге читання, повинно відбутися до 20 листопада 2025 року), не істотно відрізняється від попереднього проєкту. Зміни лише на близько 30 млрд грн.

Відтак, порівняно з першим читанням, доходи державного бюджету збільшено на 27,8 млрд грн, видатки – на 33,6 млрд грн, а граничний обсяг дефіциту – на 5,8 млрд грн. За результатами доопрацювання доходи

держбюджету (без міжбюджетних трансфертів) визначено у сумі 2 трлн 854,3 млрд грн, видатки – 4 трлн 837,4 млрд грн, дефіцит – 1 трлн 900 млрд грн, що становить 18,4 % ВВП (mof.gov.ua).

Також уряд направив у Раду доопрацьований проєкт державного бюджету на наступний рік. Документ, зокрема, передбачає, що уряд має до 1 липня 2026 року подати до парламенту законопроект щодо встановлення єдиних підходів до пенсійного віку та індексації пенсій на загальних умовах тим, кому пенсія встановлена спеціальними законами.

Про це написала голова Комітету з питань бюджету Верховної Ради Роксолана Підласа (budget.rada.gov.ua).

Крім цього, Роксолана Підласа назвала основні зміни порівняно з редакцією першого читання:

- збільшення доходів загального фонду держбюджету від підвищення податку на прибуток банків (+30 млрд грн до доходів бюджету);
- половину «банківського податку», який мав би зараховуватись в місцеві бюджети (4,3 млрд грн), спрямують на закупівлю пасажирських вагонів для УЗ, крім цього, ДП «Фінансування інфраструктурних проєктів» поверне в бюджет 1,4 млрд грн, які теж будуть спрямовані на закупівлю вагонів (всього разом 5,7 млрд грн);
- мінімум 1 млрд грн має спрямовуватись на гуманітарне розмінування земель;
- дивіденди «Укрфінжитла» (1,27 млрд грн) спрямують на програму пільгової іпотеки (аналогічно до 2025 року);
- зарахування 50 % ПДФО, що сплачується резидентами Defense City, до бюджету громади, куди релокується підприємство, і спрямування цих грошей на створення інфраструктури, підтримку релокації або на захист виробництва;
- доручення уряду розглянути можливість з 1 вересня додатково підвищити заробітні плати вчителів (до підвищення на 30 %, яке вже заплановано з 1 січня) (unian.ua).

Незважаючи на виклики війни економіст, доктор економічних наук, член Ради Національного банку України Василь Фурман оцінює такий бюджет як реалістичний до виконання. Він зазначив, що «Уряд очікує на близько 45–46 млрд доларів міжнародної підтримки, зокрема можливе залучення коштів від заморожених російських активів. Паралельно триває зростання довіри до гривні, стабілізація банківського сектору та збільшення депозитів і кредитування... Щодо ж міжнародної фінансової допомоги – це складне питання. Тривають непрості дискусії щодо можливості використання заморожених активів Центрального банку Російської Федерації, переважна

більшість коштів перебуває в депозитарії в Бельгії. І ми дуже сподіваємося, що це питання знайде своє політичне рішення в грудні, коли зберуться лідери країн Європейського Союзу. Тому що зовнішнє фінансування для нашої держави є надзвичайно важливим. Впродовж великої війни ми отримали понад 155 млрд доларів зовнішньої міжнародної фінансової допомоги. І мова тут йде лише про фінанси. Близько 30 різних країн та міжнародних фінансових організацій нам надають сьогодні допомогу» (ukr.radio).

Але деякі експерти, зокрема вже згаданий фінансовий аналітик Олексій Куш, висловлюють свої невтішні прогнози щодо держбюджету на 2026-й рік. «2025 рік може стати переламним роком з майже нульовими темпами зростання ВВП із ризиком переходу у від'ємну зону – зону падіння. Тож у наступному році ми можемо зіткнутися вперше з ризиком рецесії або передрецесійного стану економіки. Рецесія – це падіння ВВП, а передрецесійний стан, з урахування глибини падіння 2022 року, – це будь-які темпи зростання менше 2 %», – пояснив експерт. Він наголосив, що проєкт бюджету на 2026 рік схожий на всі попередні бюджети часів повномасштабної війни, але стан економіки і зовнішньої підтримки вже далеко не такі, як на початку війни, а суттєво відрізняються. «Тому копіювання минулорічних бюджетів у 2026 році може викликати кризу в економіці, а в Україні завжди на точці економічної кризи відбуваються якісь політичні процеси», – сказав Куш (unian.ua).

Дехто з експертів вбачає позитив в тому, що є пропозиція закладання доходів від детінізації – \$60 млрд від реформи митниці. Це є ключем до виведення значних коштів із тіні, на відміну від ідеї чиновників «хлопнути спрощенку». На цей процес піде багато часу, але це офіційне зобов'язання, від якого залежить макрофінансова допомога від МВФ. Однак в бюджеті не передбачено фінансування на реформу фіскальних органів, які відповідають за цю «детінізацію»... Проєкт кошторису не синхронізований з урядовою програмою, яка прямо містить цілі щодо фіскальних реформ і промислового розвитку. Натомість закладається зростання соціальних виплат, а на розвиток економіки агреговано лише близько \$4,8 млрд, що радше має пілотний характер і не відповідає задекларованим амбіціям (cost.ua).

За статистикою, надходження єдиного соціального внеску у січні-жовтні сягнули 537,3 млрд грн, із яких 58,1 млрд – лише за жовтень. Це свідчить про стабільну роботу ринку праці, зростання фонду оплати праці та, головне, про збереження платіжної дисципліни роботодавців.

Водночас, державні запозичення залишаються необхідним інструментом підтримки бюджету. За десять місяців 2025 року їх обсяг становив 1,62 трильйона гривень – 93,6 % від плану. Це свідчить про те, що

Україна активно користується як внутрішніми, так і зовнішніми джерелами фінансування. Від розміщення облігацій внутрішньої державної позики отримано 473,5 мільярда гривень, з них 110,8 мільярда – у валюті. Випуск військових облігацій забезпечив ще 207,6 мільярда, що стало важливим сигналом довіри інвесторів.

Зовнішні надходження склали 1,15 трильйона гривень, значна частина з яких – кредити в межах механізму ULCM. Завдяки цим коштам Україна не лише підтримує ліквідність бюджету, а й вчасно обслуговує боргові зобов'язання. За десять місяців платежі з погашення боргу досягли 530 мільярдів, а витрати на його обслуговування – майже 280 мільярдів. Висока виконавська дисципліна в цій сфері зміцнює довіру міжнародних партнерів та кредиторів (daycom.com.ua).

Таким чином, українська економіка зберігає стабільність: надходження єдиного соціального внеску, свідчать про стійкий ринок праці та дисципліну роботодавців. Важливим джерелом підтримки бюджету залишаються державні запозичення. Значну частину фінансування забезпечують як внутрішні, так і зовнішні ресурси, включно з військовими облігаціями та кредитами в межах механізму ULCM. Завдяки цьому держава своєчасно обслуговує борг і зміцнює довіру міжнародних партнерів.

Отже, можна зробити попередні висновки, і впевнено сказати, про те, що проєкт бюджету України на 2026 рік ставить у пріоритет безпеку та оборону, а також передбачає двоетапне підвищення зарплат для освітян на 50 %. Водночас бюджет залишається дефіцитним (18,4 % ВВП), він значною мірою залежить від зовнішнього фінансування і не передбачає підвищення зарплат для військових. Але слід враховувати, що бюджет зазвичай переглядають протягом року – особливо в наш такий складний час, час війни, коли ситуація на фронті та потреби держави змінюються швидше, ніж можна було передбачити під час планування – тож реальність виконання поставлених завдань покаже лише час.